DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-5-81-85>

УДК 37.036.5

Сакалюк О.П., Бордусь Н.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПАПЕРОПЛАСТИКИ

Анотація. В статті вказується, що формування творчої самостійності молодшого школяра вважається важливим завданням початкової школи в умовах модернізації освіти. Досліджуючи сутність поняття «творча самостійність молодшого школяра» проведено аналіз таких визначальних категорій як «творчість», «самостійність», «самостійна діяльність». Акцентується увага на значенні творчої самостійності в становленні та розвитку особистості молодшого школяра. Міститься опис позитивного впливу на розвиток ключових компетентностей та на процес формування творчої самостійності молодшого школяра від застосування засобів паперопластики на уроках трудового навчання. Наведені способи конструювання з паперу в техніці паперопластики, які можна застосовувати на уроках трудового навчання в початкових класах і коротко сформульовано ключові моменти та особливості кожного способу. Описані основні прийоми роботи з папером. Сформульовані задачі, які стоять перед вчителем під час організації творчої роботи учнів на уроках трудового навчання. Наведено перелік педагогічних умов, які будуть ефективними для формування творчої самостійності молодшого школяра.

Ключові слова: молодший школяр, розвиток, творчість, творчі здібності, самостійність, самостійна робота, мистецтво, паперопластика.

Sakaliuk Olena, Bordus Nina

Borys Grinchenko Kyiv University

FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S CREATIVE INDEPENDENCE BY THE ART OF PAPER MODELING

Summary. The article indicates that the formation of junior schoolchildren's creative independence is considered an important task of primary school in the context of modernization of education. Exploring the essential concept of "creative independence of primary school students" analyzed such basic categories as "creativity", "independence", "independent work". Based on the clarification of pedagogical definitions of these concepts, creative independence can be defined as an activity based on the ability to deviate from traditional ways of solving problems, generate new ideas, navigate in a new situation in terms of independent problem solving. Emphasis is placed on the importance of creative independence in the formation and development of the personality of a junior schoolchild. A description of the positive impact on the development of key competencies is given and the process of forming the creative independence of the junior schoolchild from the application of the art of paper modeling in the lessons of labor training. The methods of modeling from paper which can be applied at lessons of labor training in initial classes are resulted. Namely: origami, kusudama, kirigami, vytynanka, iris folding, quilling, tunnel book, papier-mâché and applique. The key points and features of each method are briefly formulated. The tasks facing the teacher during the organization of creative work of schoolchildren in the lessons of labor training are formulated. The basic methods of working with paper in the art of paper modeling are described: folding, bending, cutting, gluing, trimming, twisting. The list of pedagogical conditions which will be effective for formation of creative independence of the junior schoolchild is resulted. The qualities which are shown in the course of formation of creative independence are listed (initiative, independence, creative potential, flexibility, originality, ability to think independently, critically, non-standard and creatively, ability to generate new ideas, ability to pose problems and find solutions, ability to analyze and synthesize, reflection, desire and ability to self-development and self-improvement, activity, responsibility). Was described the basic techniques of constructive techniques in the art of paper modeling: creasing, folding, cutting and felling, gluing.

Keywords: junior schoolchild, development, creativity, creativity abilities, independence, independent work, art, art of paper modeling.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства, умови сучасного життя, динамічний об'єм інформації вимагають інтелектуально розвиненої, творчої, відкритої для розвитку особистості. Провідна роль у формуванні озвучених якостей належить освіті, що останнім часом зазнала значних перебудов для задоволення потреб сьогодення. Реформування системи освіти в Україні нині набуло глобального характеру. Шлях змін розпочався з впровадження нових засад в початковій школі. Їх відображення прослідковується, зокрема, у діяльнісному підході та особистісно-орієнтованій моделі освіти, які саме й націлені на розвиток самостійності учнів, формуванню їх творчого

потенціалу, пізнавальної активності і нових особистісних компетенцій.

Актуальність проблеми пов'язана з потребою пошуку нових ефективних умов для формування ключових компетентностей молодших школярів в умовах модернізації освіти. Аналізуючи діючі програм з трудового навчання можна зробити висновки, що робота з папером та картоном посідає вагоме місце як в навчально-виховному процесі так і в серцях дітей. Таким чином, з'являється необхідність у дослідженні позитивного впливу засобів паперопластики на процес формування творчої самостійності молодшого школяра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку особистості, її творчих зді-

бностей і формування навичок самостійної роботи завжди були в полі зору науковців різних галузей. Багато наукових праць та досліджень було присвячено цій проблемі. Проте традиційно підлягають аналізу окремі аспекти процесу формування творчої самостійності.

Наприклад, питанням творчості і розвитку творчих здібностей особистості займалися К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Л. Жабицька, Л. Беленька, Д. Богоявленська, І. Волков, В. Дружинін, О. Лук, М. Лейтес, Б. Нікітін, А. Меліс-Пашаєв, З. Новлянська, Б. Теплов, Г. Костюк, Н. Кузьмін, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Дрозина, Л. Круглова та ін.

Савченко О.В. зазначає: «Творчість дає людині можливість актуалізувати свої потреби, інтереси, здібності, знаходити форми прояву індивідуальної активності. Творче самовираження сприяє усвідомленню особистісної ваги, емоційному розкріпаченню, зростанню впевненості у власні сили. У зв'язку з цим все більшої теоретичної і практичної значущості набуває залучення учнів до творчої діяльності, створення необхідних умов для формування творчої активності школярів» [13]. В. Сухомлинський стверджував: «Може маленька дитина повторює те, що було вже створено іншими людьми, але якщо це діяння плід її власних розумових зусиль, вона творець, її розумова діяльність – творчість» [14, с. 205].

Щодо формування в учнів навичок самостійної роботи, розвитку самостійності то цим питанням приділяли увагу такі вчені й дослідники, як Г. Ігнатенко, О. Коберник, Ю. Ковбаса, І. Левіна, В. Сидоренко, Л. Виготський, О. Леонтьєв, Н. Менчинська та ін. Самостійність мислення, як зазначено в навчальному посібнику авторського колективу (Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.), спирається на знання та досвід інших людей, але передбачає творчий підхід до пізнання дійсності, знаходження нових, власних шляхів і способів розв'язання пізнавальних та інших проблем [15, с. 87].

У педагогічній науці дана загальна характеристика творчої самостійності (Б.М. Теплов, В.В. Серікова, С. Медник, І.Я. Лернер, М.Н. Бажин і ін.); структура і компонентний склад творчої самостійності (П.І. Підкасистий, В.Б. Бондаревського, Н.В. Бордовская, М.Г. Гарунова та ін.); критерії та показники сформованості творчої самостійності (В.Я. Віленський, А.М. Новиков, В.Д. Чепик та ін.); особливості формування творчої самостійності (В. Андреева, В.А. Горський і ін.) [6, с. 5–6].

Позитивний вплив на розвиток творчих і дослідницьких здібностей, спостережливості, самостійності, художньо-естетичного смаку, концентрації уваги, впевненості в своїх силах і багато інших важливих якостей для розвитку особистості засобами мистецтва паперової пластики виявляли такі педагоги, митці, науковці, як: Ф. Фребель, А. Йопідзава, Р. Гарбін, Р. Ланг, В. Паласіоса, Ф. Фребель, З. Богатеева, В. Даниленко, Т. Ковальчук, В. Кузнецов, А. Пригодій, В. Устін тощо. Зокрема, педагоги-орігамісти відзначають позитивний вплив цього заняття на успіхи своїх учнів і з інших предметів – орігамі

трію, креслення, природознавство, історію. Діти постійно знаходяться в пошуку нового. Введення занять з орігамі в школах сприяє успішному навчально-виховному процесу [2, с. 5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну увагу вчених до проблеми розвитку самостійності особистості, її творчого потенціалу, потреба в пошуку нових підходів, методів, технологій навчання для досягнення окреслених цілей саме в молодших школярів залишається актуальною. Можливості, що відкриваються засобами паперопластики для досягнення окреслених цілей досить перспективні. Проте увага учнів молодших класів до різноманітних напрямків цього мистецтва в межах уроків технологічної освітньої галузі спрямована дуже слабо, порівняно з тими країнами де паперопластику виділено в окремий навчальний предмет. Відповідно існує потреба в пошуку і оновленні інформаційного, практичного і методичного супроводу роботи з папером використовуючи цікаві ідеї та можливості даного мистецтва. Тому специфіка застосування культури паперопластики у процесі формування творчої самостійності у навчальному процесі потребує окремого розгляду й узагальнення.

Мета статті – дослідити особливості розвитку творчої самостійності молодшого школяра та її формування засобами паперопластики в умовах початкової школи та привернути додаткову увагу до цього цікавого напрямку мистецтва розкривши його особливості та можливості для розвитку дитини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, робота школи спрямована на створення ефективних педагогічних умов для всебічного розвитку кожного учня. Будь-які властивості та здібності не виникають довільно – їх потрібно стимулювати та наполегливо формувати під час активної пізнавальної діяльності зростаючої особистості.

Досліджуючи сутність поняття «творча самостійність молодшого школяра», варто провести аналіз таких визначальних категорій як: «творчість», «самостійність», «самостійна діяльність». Варто зауважити, що в педагогіці творчість і самостійність розглядаються в тісній взаємодії [5, с. 248].

Творчість – це завжди творення, тобто побудова нового та оригінального, нестандартне бачення у звичайному нових можливостей його функціонування або включення його як частини в нову систему [11, с. 119]. Процес розвитку творчого потенціалу учнів тривалий і трудомісткий. Він не дає швидких результатів, але дуже важливий для подальшого успішного навчання школярів, творчого розвитку і життя [18].

Автор монографії Даськова Ю.В. пише: «Основними ознаками творчої діяльності є: творче мислення, здатність до напруженої продуктивної діяльності і її критичному аналізу (побачити і сформулювати проблему, зробити точний прогноз, поширити наявні дані на нові умови, знайти оригінальні способи вирішення проблеми), творчі здібності і потреби, які проявляються в прагненні досягти оригінального, індивідуального результату діяльності» [6, с. 21].

Що стосується самостійності школярів, то вона: «являє собою складну інтегративну якість, що виражається вмінням свідомо скеровувати свою по-

ведінку, діяльність відповідно до власних поглядів і переконань, долаючи перешкоди на шляху до практичної реалізації обраної програми дій без допомоги з боку інших» [9, с. 20]. Самостійність можна охарактеризувати такими основними ознаками: здатністю самостійно визначати цілі, завдання та методи їх досягнення; здатністю вирішувати питання і проблеми за власний рахунок; свободою вибору тієї чи іншої поведінки.

Б. Єсіпова вважає, що сутність самостійної діяльності полягає в тому, що вона виконується без особистої участі вчителя, але по його завданню в спеціально наданий для цього час; при цьому учні свідомо прагнуть досягти поставленої в завданні мети, проявляючи свої зусилля й виражаючи в тій або іншій формі результати своїх розумових і фізичних (або тих й інших разом) дій [17, с. 8]. Вчителів доцільно перед учнем розкрити зміст основних видів самостійної діяльності в навчанні й показати можливі способи їхньої організації.

Щоб самостійна робота давала результат, сприяла розвитку здібностей школярів необхідно дотримуватись виконання певних умов: врахування рівня підготовки кожного учня; готовності учнів до виконання роботи яка передуватиме завданням; засвоєння нового виду роботи спочатку за допомогою вчителя; завдання мають бути з оптимальним ступенем складності і обсягом, а також містити пізнавальну чи практичну мету для учня.

Аби стимулювати учнів пізнавати щось самостійно вчитель має зацікавлювати учнів, проявляти повагу і віру в їх можливості, забезпечувати психологічний комфорт на уроці, підтримувати навіть найменші спроби до самостійних дій та висловлення власного судження, створювати «ситуації успіху» і ситуації вільного вибору учнями навчального завдання.

В науково-педагогічному просторі, через розбіжності в поглядах дослідження, чіткого тлумачення поняттю «творча самостійність» не має. Серед них можна виділити два основні підходи, в яких одні автори розглядають творчу самостійність як діяльність, інші – як якість особистості. На основі уточнення педагогічних трактувань поняття творчості та творчої діяльності творчу самостійність можна визначити як діяльність, що ґрунтується на здатності відхилитися від традиційних способів вирішення завдання, генерувати нові ідеї, орієнтуватися в новій ситуації в умовах самостійного вирішення проблеми [10, с. 105].

Трудове навчання є одним із навчальних предметів, який забезпечує єдність розвитку думки, почуття і дії молодшого школяра в творчій праці. Починаючи з початкових класів, в учнів повинні закладатись основи трудової практики, під час якої вони оволодівають необхідними у житті елементарними прийомами ручної праці з різними матеріалами. Для цього з перших днів перебування дитини у школі її слід залучати до виконання нескладних завдань, які сприяють правильному розвитку дитини [4, с. 36].

На уроках трудового навчання учні знайомляться з різними видами творчості: художньою, технічною, науковою. Серед них чільне місце належить паперопластиці. В опрацьованих джерелах зазначено, що паперопластика – це творчий процес конструювання об'ємних та напівоб'ємних форм з паперу шляхом його механічної обробки

та трансформації, а саме: складання, скручування, згинання, вирізування, прорізування, гофрування, склеювання тощо.

Змісту програми роботи з папером і картоном в початковій школі притаманні наступність, послідовність і взаємозв'язок. Визначений програмою взаємозв'язок між окремими видами праці полягає в тому, що при виготовленні виробів з різних матеріалів повторюються інструменти і прийоми роботи з ними, способи обробки матеріалів, послідовність технологічного процесу тощо. Після того, як учні оволоділи прийомами розмічання на папері, вони використовують ці знання і в роботі з іншими матеріалами. Вміння користуватися ножицями застосовують не тільки під час роботи з папером і картоном, а й виготовляючи вироби з інших матеріалів [3, с. 29].

Предметно-практична діяльність, покладена в основу навчання мистецтва паперопластики, має помітний розвивальний ефект стосовно дітей молодшого шкільного віку. Важливість полягає не тільки в тому, що воно розвиває ручні уміння та навички, що без сумніву, є дуже важливим для розвитку дитини даного віку, але й в тому, що ручна конструктивна праця з виготовлення виробів в різноманітних техніках паперопластики, є важливим засобом розвитку сфери відчуттів, розуму, творчих сил і естетичного смаку молодшого школяра. Така праця розвиває й удосконалює всі психічні якості дітей, зокрема: точність сприймання, спостережливість і чутливість до виконуваних рухів.

Широкі дидактичні можливості паперопластики завдячують пластичним властивостям паперу, як матеріалу. Його використання ґрунтується на доступності, простоті технічного виконання в поєднанні зі значними конструктивними можливостями. Він є незамінним об'єктом в навчальному процесі учнів початкової школи. Відколи папір із зображувальної поверхні перетворився на конструктивний матеріал, сфера його застосування постійно розширюється. Використання властивостей паперу і прийомів його обробки дає можливість виготовити будь-яку форму об'єкта – квітки, дерева, маски, тварини, птаха, людини, будь-якого предмета навколишнього світу в стилізованому виді. З паперу можна створити будь-який художній виріб, просторово-композиційний макет [12, с. 104].

Серед завдань, які ставить перед собою паперопластика можна виділити: засвоєння технології моделювання об'ємних виробів з паперу; вивчення принципів створення композиції; складання схем та алгоритмів виготовлення виробів; оволодіння спеціальними термінами; закріплення знань з основ кольорознавства, прийомів роботи з кольором, тоном; формування умінь раціонально використовувати матеріал; розвиток просторової уяви.

Розрізняють такі основні прийоми роботи з папером: складання, згинання, вирізування, склеювання, торцювання, скручування. Кожен з них має різні способи. Суть перегинання і складання паперу полягає у наданні заготовці зігнутої форми. Аркуш паперу можна скласти вдвоє (вздовж і впоперек), вчетверо і більше разів, навскоси. Коли аркуш паперу згинають, то лінії згину прогладжують, таку операцію називають

фальцюванням (технологічний процес згинання, складання в певному порядку, послідовності паперового аркуша). Якщо лінію згину товстого паперу або картону втискають, то такий процес називають бігування (попереднє нанесення на матеріал (папір, картон тощо) ліній згинів). Коли потрібно зігнути багатошаровий або гофрований папір, то виконують операцію надрізування або надколювання лінії згину. Є ще прийоми висічки, вирубки (прорізів, розрізів). Склеювання – спосіб монтажного з'єднання паперових площин. Експериментальні способи конструювання і отримання об'ємних художніх композицій: тиснення за допомогою кулястих інструментів, вигинання, розтягування, скручування.

Паперопластика налічує багато способів обробки паперу, які дозволяють створювати цікаві творчі роботи. Розглянемо детальніше різновиди техніки паперопластики, які можна використовувати в макетуванні та моделюванні паперових художніх композицій в школі, починаючи з початкових класів.

Орігамі. Зародилося воно ще в стародавньому Китаї і виникло одночасно з винаходом паперу. Але пізніше найбільшого розвитку це мистецтво набуло в Японії. В перекладі означає «складання паперу». В Україні це мистецтво також давно відоме. Вивчаючи цю тему з молодшими школярами, вчитель наголошує на тому, що виготовлення паперових виробів способом згинання і складання відноситься до мистецтва [3, с. 142]. Згинанням і складанням можна виготовити з паперу багато корисних речей: пакетів для насіння квітів, коробочок, головних уборів, фігурок людей, тварин, декоративних квітів, технічних моделей тощо. Після того як діти виготовили декілька виробів в цій техніці з метою розвитку їх творчості, фантазії, доцільно пропонувати виготовлення способом орігамі подібних за формою фігурок інших, знайомих їм тварин або казкових персонажів [3, с. 142].

Кусудама. Це стародавнє мистецтво в техніці модульного орігамі, що заслуговує окремої уваги. Являє собою різноманітні кулі, що складаються із зібраних разом паперових квіток, розеток чи паперових деталей іншої форми. Такі окремі деталі називають модулі. Слово «кусудама» в перекладі означає «лікувальна куля». Виготовлення кусудами вимагає дещо більше часу, а ні ж фігурок, складених лише з одного квадрата. Адже вона потребує значної кількості модулів. Тому таку роботу краще виконувати спільно, застосовуючи методи групової роботи, що теж дуже корисно для розвитку особистості молодшого школяра [1, с. 3].

Кірігамі. Вид орігамі, у якому дозволяється використовувати ножиці та розрізати папір у процесі виготовлення моделі. Це основна відмінність кірігамі від інших технік складання паперу, що підкреслено в назві: «кіру» – різати, «гамі» – папір. Техніка досить складна і потребує хороших навиків, проте можна вибрати найпростіші моделі і виконати їх з молодшими школярами, наприклад вирізати гірлянди чи листівку.

Витинанка. Схоже мистецтво на кірігамі. Витинанка – це вирізка з паперу та інших матеріалів, які підходять для неї, різних орнаментів. Цей вид мистецтва розповсюджений в Україні, Польщі, Білорусі, західній Росії та навіть Китаї.

Відомий приклад витинанки – новорічна сніжинка, чи іграшка на ялинці [19].

Айріс фолдінг. Дана техніка дозволяє створювати особливо красиві і оригінальні вироби. Факхівці називають таку аплікацію також «райдульне складання», так як сюжет на картині створюється з кольорових смуг, акуратно накладених одна на одну по спіралі чи в певному порядку. Працювати в новій техніці сподобається всім дітям, що можуть тримати ножиці. Спочатку діти користуються готовими шаблонами, а отримавши навички і досвід цілком можуть створювати їх самі.

Квілінг. Це мистецтво скручування довгих (30 см) та вузьких (3–5 мм) паперових смужок у вигляді спіралей та складання з них різноманітних форм і фігурок. Назва походить від англійського слова «quill» – пташине перо. Для виконання робіт в техніці квілінг можна використовувати спеціалізовані інструменти або ж замінити їх підручними засобами. Особливість паперокручення в тому, що спецінвертар не є обов'язковим. Головне – фантазія і бажання самовираження [2, с. 75–76]. З окремо виготовлених елементів у вигляді овалів, крапельок, трикутників, пелюсток тощо складають картинки, а іноді й об'ємні вироби. За допомогою квілінгу можна створювати: закладки для підручників, листівки, картини, фоторамки, оздоблення для обкладинки блокноту чи книги, об'ємні фігурки тощо.

Tunnel book. Нова техніка, яка поки що не має української назви, але суть її добре простежується з англійської: «тунель» (наскрізний просвіт) і «книжка». Багатошаровість «книжок», що створюються, добре передає відчуття тунелю. Виникає своєрідна тривимірна листівка.

Пап'є-маше. Цікава техніка роботи з папером, призначена для виготовлення різних предметів. Завдяки відносній простоті здавна завоювала належне місце в декоративно-прикладному мистецтві. Пап'є-маше (франц. papier mâché, букв. «жований папір») – маса, яка легко піддається формуванню та отримується із суміші волокнистих матеріалів (паперу, картону) та речовин, що склеюють: крохмалю, гіпсу тощо [16, с. 966]. Можна створити красиві тарілочки, чашки, карнавальні маски, «повітряні» кулі, муляжі фруктів та багато іншого. Виготовляючи поробки способом пап'є-маше діти тренують посидючість, терпіння і акуратність.

Аплікації. Значення слова походить від латин. applicato – накладання, пристосування, приєднання до якоїсь поверхні. Аплікація як технологія пройшла довгий шлях використання і збагатилася різними засобами фіксації (закріплення) на багатьох поверхнях. Аплікація може бути плоскою, випуклою, одноколірною і багатоколіровою. Є безліч ідей для паперових аплікацій. Дитина, займаючись аплікацією, може проявити свою фантазію, творчий потенціал. І правда, для того щоб зробити красиву паперову аплікацію не потрібно вміти красиво малювати, або розбиратися в складних схемах. Тут просто потрібна фантазія і пару аркушів кольорового паперу.

Чудові можливості для розвитку учнів мають аплікації створені з гофрованого паперу. Яскраві кольори та еластичність – ось основні властивості цього матеріалу, що роблять його таким універсальним [7, с. 3]. Також з паперу можна створю-

вати різноманітні предметні та сюжетні вироби, наприклад персонажі казки чи оповідання і влаштовувати пальчиковий театр, інсценізацію чи гру-драматизацію.

Можливості і різновиди технік мистецтва паперопластики значно масштабніші ніж висвітлено в статті. Кожна з них має свою унікальність, неповторність і без сумніву спроможна викликати захват і цікавість навіть в найнепосидючіших учнів. Таким чином вибір стосовно того, що зробити і в якій техніці надзвичайно широкий. До того ж, як і будь яке мистецтво, паперопластика постійно розвивається та поповнюється новими сучасними ідеями.

Завдяки різним діям з папером діти вчать естетично переосмислювати образи знайомих предметів, а це розвиває уяву, фантазію, художній смак. Заняття в техніці паперопластики виробляють охайність, уважне ставлення до своєї роботи, уміння економно використовувати матеріал. А це ще прекрасний спосіб психологічного розвантаження [2, с. 4].

У процесі роботи з папером, дитина активно включається в продуктивну діяльність, отримує знання, вміння і навички, які стануть їй надбанням на все життя. Молодший школяр набуває досвіду, який згодом стане фундаментом, на який буде спиратися обсяг його нових бачень, умінь, отриманих в навчанні, в праці, в житті. Ця робота сприяє розвитку технічного та творчого мислення. Дитина починає аналізувати свою діяльність (порівнює, виділяє, узагальнює). Активно розвивається її просторове, математичне мислення, здатність до експериментування та винахідництва. Художня обробка паперу – це синтез різних видів образотворчої діяльності: аплікація, малювання, конструювання. Заняття з папером перетворюють дітей у маленьких чарівників, які вміють створювати чудові вироби [8 с. 110]. Конструювання з паперу допомагає проявити дітям різні здібності: творчі, конструктивні, дизайнерські та організаторські. Займатися папе-

рової пластикою не тільки цікаво і захоплює, але і корисно. Педагоги, що працюють з дітьми, знають, як важко дітям виконувати дії, що вимагають точності руху рук, пальців, але при цьому розвивається дрібна моторика [8 с. 110]. Чим більше малюки «працюють» пальчиками – мнуть, гладять, перебирають, складають, ріжуть, – тим більше розвивається їхня сенсорика.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, дослідження поглядів науковців на проблему формування і розвитку творчої самостійності дало змогу дійти висновку, що можливості особистості формуються і втілюються у різних видах пізнавальної і творчої діяльності. Результат цієї діяльності не завжди володіє очевидною цінністю, але участь в процесі надзвичайно важлива для дитини. Адже в ході цього процесу проявляється ініціативність, самостійність, розкривається творчий потенціал, гнучкість, оригінальність, вміння самостійно, критично, нестандартно та креативно мислити, вміння генерувати нові ідеї, здатність до постановки проблеми і пошуку способів вирішення, здатність до аналізу і синтезу, рефлексія, прагнення і здатність до саморозвитку та самовдосконалення, активність, відповідальність тощо. Тому дуже важливо на кожному уроці розвивати творчі здібності і самостійність учнів. При цьому слід враховувати можливості дітей, застосовуючи прийоми, методи, засоби, створюючи педагогічні умови, що сприятимуть розвитку школяра.

Накопичений досвід застосування різних видів паперової пластики для вирішення завдань формування певних вмінь у школярів потребує проведення подальших досліджень із метою їхнього впорядкування. Формування теоретичної бази технологій паперопластики сприятиме виникненню нових методів та засобів роботи з усім різноманіттям сучасних видів паперу, дозволить повніше й ефективніше їхнє застосування в навчальному процесі школи.

Список літератури:

1. Афонькин С.Ю., Афонькина Е.Ю. Волшебные шары кусудамы. Санкт-Петербург : Кристалл, 2001. С. 3.
2. Бондар І.Р. Паперопластика. Тернопіль-Харків : Ранок, 2011. С. 5, 75-76.
3. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі : навч. посіб. для студ. ВПНЗ. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2004. С. 29, 142.
4. Гринюк Т. Ю., Гринюк Д.В. Методичні вказівки з техніки безпеки на уроках трудового навчання учнів початкових класів. Рівне : РВЦ «Тетіс», 2006. С. 36.
5. Далингер В.А., Шатова Н.Д., Кальт Е.А., Филоненко Л.А. Методика развивающего обучения математике : учеб. пособ. для вузов. Москва : Издательство Юрайт, 2019. С. 248.
6. Даськова Ю.В., Варникова О.В. Формирование и развитие творческой самостоятельности студентов-дизайнеров (на примере учебной дисциплины «основы производственного мастерства» : моногр. Пенза : ПГУАС, 2014. С. 5–6, 21.
7. Дубровская Н.В. Аппликация из гофрированной бумаги : нагл.-метод. пособие. Санкт-Петербург : ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2009. С. 3.
8. Довгун О.В. Художественная обработка бумаги как вид творческой деятельности детей. *В мире науки и инноваций* : сб. статей межд. науч.-практ. конф., Курган, 20 ап. 2016 г., Ч. 2. Уфа : АЭТЕРНА, 2016. С. 110.
9. Ігнатова О. Виховання самостійності у молодших школярів. *Учитель*. 2000. № 4–6. С. 20.
10. Кірсанова С.С., Калужська Л.О., Казьміна Н.О., Фаліна Г.М. Педагогічні умови формування творчої самостійності студентів – майбутніх учителів іноземної мови у початковій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. 2019. № 64. Т. 1. С. 104–105. URL: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-1.21>
11. Освітні технології : навч.-метод. посібник. Пехота О.М. та ін. Київ : А.С.К., 2003. С. 119.
12. Пригодій А.В. Дослідження методики навчання учнів конструюванню об'єктів з паперу. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів, 2006. № 37. С. 104.
13. Савченко О.В. Формування творчої активності молодшого школяра засобами сучасних педагогічних технологій. *«Учитель року – 2011»*, опис досвіду. URL: <http://bibl.com.ua/informatika/5500/index.html>
14. Савченко О.Я. Розвивай свої творчі здібності : навч.-метод. посіб. для мол. школярів. Київ : Освіта, 1993. С. 205.
15. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. С. 57.

16. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. 4-е изд. Москва : Сов. энцикл., 1987. С. 966.
17. Солдатенков М.М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності : монографія. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. С. 8.
18. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 360 с.
19. Червоненко О. Вирізати, щоб створювати. Як та для кого існує єдина на Донеччині школа витинанки.
URL: <https://freeradio.com.ua/virizati-shhob-stvorjuvati-jak-ta-dlja-kogo-isnuie-iedina-na-donechchini-shkola-vitinanki/>

References:

1. Afonkin, S.Yu., & Afonkina, E.Yu. (2001). Volshebnyie sharyi kusudamy [Magic balls kusudama]. St. Petersburg: Kristal.
2. Bondar, I.R. (2011). Paperoplastika [The art of paper modeling]. Ternopil-Kharkiv: Ranok.
3. Veremlychik, I.M. (2004). Metodika trudovogo navchannya v pochatkoviy shkoll [Methods of labor training in primary school]: navch. posib. dlya stud. VPNZ. Ternopil: Malva-OSO.
4. Grinyuk, T.Yu., & Grinyuk, D.V. (2006). Metodichni vkazivki z tehniki bezpeki na urokah trudovogo navchannya uchniv pochatkovih klasiv [Methodical instructions on safety in the lessons of labor training of primary school students]. Rivne: RVTS «Tetis».
5. Dalinger, V.A., Shatova, N.D., Kalt, E.A., & Filonenko, L.A. (2019). Metodika razivayuschego obucheniya matematike [Methods of Developing Mathematics Learning]: ucheb. posob. dlya vuzov. Moscow: Izdatelstvo Yurayt.
6. Daskova, Yu.V., & Varnikova, O.V. (2014). Formirovanie i razvitie tvorcheskoy samostoyatel'nosti studentov-dizaynerov [Formation and development of creative independence of design students] (na primere uchebnoy distsipliny «osnovy proizvodstvennogo masterstva»: monogr. Penza: PGUAS.
7. Dubrovskaya, N.V. (2009). Applikatsiya iz gofirovannoy bumagi [Corrugated paper applique]: nagl.-metod. posobie. St. Petersburg: DETSTVO-PRESS.
8. Dovgun, O.V. (2016). Hudozhestvennaya obrabotka bumagi kak vid tvorcheskoy deyatel'nosti detey [Artistic processing of paper as a type of creative activity of children]. *V mire nauki i innovatsiy* [In the world of science and innovation]: sb. statey mezhd. nauch.-prakt. konf., Kurgan, 20 ap. 2016, Ch. 2. Ufa: AETERNA, p. 110.
9. Ignatova, O. (2000). Vihovannya samostiynosti molodshih shkol'yariv [Education of independence in junior high school students]. *Uchitel*, vol. 4–6, p. 20.
10. Kirsanova, S.S., Kaluzhskaya, L.O., Kazmina, N.O., & Falina, G.M. (2019). Pedagogichni umovi formuvannya tvorchoyi samostiynosti studentiv – maybutnih uchiteliv inozemnoyi movi u pochatkoviy shkoli [Pedagogical conditions for the formation of creative independence of students – future foreign language teachers in primary school]. *Pedagogika formuvannya tvorchoyi osobistosti u vischii i zagalnoosvitniy shkolah* [Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools]: zb. nauk. prats, vol. 64. T. 1, pp. 104–105. Available at: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.64-1.21> (accessed 15 May 2020).
11. Pehota, O.M. ta in. (2003). Osvitni tehnologiyi [Educational technologies]: navch.-metod. posibnik. Kiev: A.S.K.
12. Prigodiy, A.V. (2006). Doslidzhennya metodiki navchannya uchniv konstruyuvannyu ob'ektiv z paperu [Research of methods of teaching students to design objects from paper]. *Visnik Chernigivskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni T.G. Shevchenka* [Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University named after T.G. Shevchenko], vol. 37, p. 104.
13. Savchenko, O.V. (2011). Formuvannya tvorchoyi aktivnosti molodshogo shkol'yariv zasobami suchasniy pedagogichniy tehnologiyi [Formation of creative activity of the junior schoolboy by means of modern pedagogical technologies] «Uchitel roku – 2011» opis dosvidu. Available at: <http://bibl.com.ua/informatika/5500/index.html> (accessed 15 May 2020).
14. Savchenko, O.Ya. (1993). Rozvivay svoyi tvorchy zhibnosti [Develop your creative abilities]: navch.-metod. posib. dlya mol. shkol'yariv. Kiev: Osvita.
15. Sergeenkova, O.P., Stolyarchuk, O.A., Kohanova, O.P., & Paseka, O.V. (2012). Zagalna psihologiya [General Psychology]: navch. posib. Kiev: Tsentr uchbovoyi literatury.
16. Prohorov, A.M. (ed.) (1987). Sovetskiy entsiklopedicheskiy slovar [Soviet Encyclopedic Dictionary]. Moscow: Sov. entsikl.
17. Soldatenkov, M.M. (2006). Teoriya i praktika samostiynoyi piznaval'noy diyalnosti [Theory and practice of independent cognitive activity]: monografya. Kiev: Vidavnitstvo NPU ImenI M.P. Dragomanova.
18. Himinets, V.V. (2009). Innovatsiyna osvithna diyalnist [Innovative educational activities]. Ternopil: Mandrivets.
19. Chervonenko, O. Virizati, shob stvoryuvati. Yak ta dlya kogo isnuie edina na Donechchini shkola vitinanki [Cut to create. How and for whom there is the only school of vytynanka in Donetsk region]. Available at: <https://freeradio.com.ua/virizati-shhob-stvorjuvati-jak-ta-dlja-kogo-isnuie-iedina-na-donechchini-shkola-vitinanki/> (accessed 16 May 2020).